

BB — Mapa d'escoles del pensament ecològic contemporani

Biblioblog · Setembre de 2026 · Complement del post publicat a 3peusdegat.com

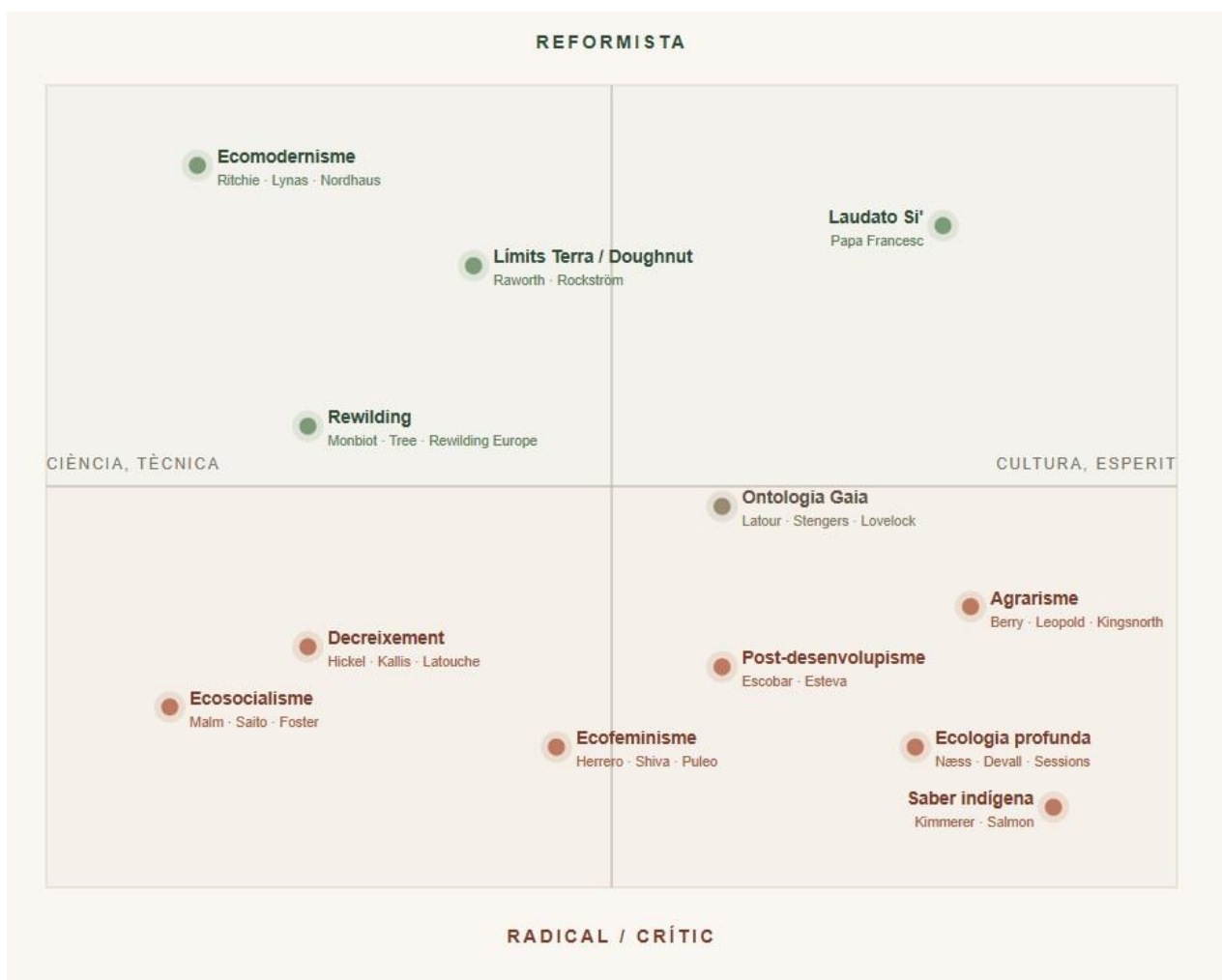
De què va aquest dossier

Aquest Biblioblog acompanya el post publicat aquest mes sobre l'estat de la qüestió del moviment ecologista. Al post fèiem una lectura panoràmica; aquí ampliem: **fitxa detallada de cada família de pensament, taula d'organitzacions i resultats, cas d'estudi (Barcelona i el marc doughnut) i una bibliografia comentada per començar a llegir.**

Objectiu: donar una eina de referència per situar-se enmig d'un moviment que sovint es tracta com una sola cosa i que en realitat són moltes. Qui vulgui aprofundir hi trobarà llibres i enllaços al final.

1. Les dotze famílies (mapa ampliat)

Al post presentàvem deu escoles, les que caben còmodament al gràfic per als quatre quadrants principals. Aquí n'hi afegim dues més —Ontologia Gaia i Post-desenvolupisme— que ocupen zones intermèdies del mapa i mereixen tractament propi.

Bloc reformista

Ecomodernisme

Optimisme tècnic: es pot desacoblar creixement econòmic i impacte ambiental. Confiança en la ciència, la innovació, l'energia nuclear i el mercat regulat.

Autors: Ted Nordhaus, Michael Shellenberger, Mark Lynas, Hannah Ritchie.

Referències: An Ecomodernist Manifesto (2015); Not the End of the World (Ritchie, 2024).

Per començar: Hannah Ritchie, Not the End of the World (Chatto & Windus, 2024).

Límits planetaris i Doughnut

Model d'economia que ha d'operar dins d'un anell delimitat pel terra social i el sostre ecològic. Marc adoptat per ciutats i organismes internacionals.

Autors: Kate Raworth, Johan Rockström.

Referències: Rockström et al., Planetary Boundaries (2009); Raworth, Doughnut Economics (2017).

Per començar: Kate Raworth, Economía Rosquilla (Paidós, 2018).

Laudato Si' / Ecologia cristiana

Ecologia integral des de la tradició catòlica: el clam de la terra és el clam dels pobres. La resposta ambiental és inseparable de la justícia social.

Autors: Papa Francesc, Leonardo Boff.

Referències: encíclics Laudato Si' (2015) i Laudate Deum (2023).

Per començar: Francesc, Laudato Si' (disponible gratuïtament al portal del Vaticà).

Rewilding

Restaurar processos ecològics i reintroduir espècies clau perquè els ecosistemes es regulin sols. Menys jardineria, més autonomia funcional.

Autors: George Monbiot, Isabella Tree, Frans Vera.

Referències: Vera, Grazing Ecology and Forest History (2000); Monbiot, Feral (2013); Tree, Wilding (2018).

Per començar: George Monbiot, Feral (Penguin, 2014).

Escola frontera

Ontologia Gaia

No som «sobre» la Terra sinó dins d'un sistema viu del qual formem part. La crisi és, abans que ecològica, ontològica: cal repensar el lloc dels humans en la naturalesa.

Autors: Bruno Latour, Isabelle Stengers, James Lovelock (matriu científica).

Referències: Lovelock, Gaia (1979); Latour, Cara a Gaia (2015).

Per començar: Bruno Latour, Cara a Gaia (Icaria, 2019).

Bloc radical / crític

Ecosocialisme

Sense sortir del capitalisme no hi ha crisi climàtica que es resolgui. Marxisme actualitzat amb la Terra al centre; anàlisi materialista de l'extractivisme.

Autors: Andreas Malm, Kohei Saito, John Bellamy Foster.

Referències: Foster, Marx's Ecology (2000); Malm, Fossil Capital (2016); Saito, Capital in the Anthropocene (2020).

Per començar: Andreas Malm, Cómo hacer estallar un oleoducto (Errata Naturae, 2021).

Decreixement

Als països rics cal reduir el pes material de l'economia i redistribuir globalment. Trencament amb el creixement com a mesura d'èxit.

Autors: Serge Latouche, Giorgos Kallis, Jason Hickel; matriu històrica: Georgescu-Roegen.

Referències: Georgescu-Roegen, The Entropy Law and the Economic Process (1971); Latouche, Petit tractat del decreixement serè (2007); Hickel, Less is More (2020).

Per començar: Jason Hickel, Menos es más (Capitán Swing, 2020).

Ecofeminisme

El productivisme té gènere: la cura del que sosté la vida ha estat sistemàticament invisibilitzada. La sostenibilitat de la vida al centre, no la producció.

Autors: Yayo Herrero, Vandana Shiva, Alicia Puleo, María Mies.

Referències: Mies i Shiva, Ecofeminism (1993); Herrero, Los cinco elementos (2018).

Per començar: Yayo Herrero, Los cinco elementos (Arcadia, 2018).

Post-desenvolupisme

El «desenvolupament» és un projecte occidental esgotat. Cal buscar alternatives des del Sud global: pluriverso, bon viure, autonomia.

Autors: Arturo Escobar, Gustavo Esteva, Ashish Kothari.

Referències: Escobar, Encountering Development (1995) i Pluriverso (2018).

Per començar: Arturo Escobar, Pluriverso (Icaria, 2019).

Ecologia profunda

Tots els vius tenen valor intrínsec al marge de la seva utilitat per als humans. Filosofia més que programa polític.

Autors: Arne Næss, Bill Devall, George Sessions.

Referències: Næss, «The Shallow and the Deep» (1973); Devall i Sessions, Deep Ecology (1985).

Per començar: Arne Næss, Ecología, comunidad y estilo de vida (Prometeo, 2018).

Agrarisme

Salut de la terra, salut de la comunitat i sentit de la vida humana com una mateixa cosa. Localisme, sobirania alimentària, atenció al que trepitges.

Autors: Wendell Berry, Aldo Leopold, Paul Kingsnorth.

Referències: Leopold, A Sand County Almanac (1949); Berry, The Unsettling of America (1977).

Per començar: Wendell Berry, El fuego del fin del mundo (Errata Naturae, 2020).

Saber indígena

Reciprocitat amb el que és viu; sabers no occidentals que han sobreviscut precisament fora de l'economia industrial.

Autors: Robin Wall Kimmerer, Enrique Salmón.

Referències: Kimmerer, Braiding Sweetgrass (2013).

Per començar: Robin Wall Kimmerer, Una trenza de hierba sagrada (Capitán Swing, 2021).

Nota — la col·lapsologia com a subcorrent. No la tractem com a escola pròpia. El terme (Servigne i Stevens, França, 2015) és més recent i, en la pràctica, travessa altres escoles: comparteix diagnòstic amb l'ecosocialisme, sensibilitat amb l'ecologia profunda, i imaginari amb l'agrarisme de Kingsnorth. Convé conèixer-lo, però fer-ne una casella pròpia distorsionava el mapa.

2. Del pensament a l'acció

La pregunta operativa que fèiem al post: qui està realment plantant cara al desastre ambiental sobre el terreny? Aquí, taula per escola.

Escola	Organitzacions	Escala	Resultats destacats
Ecomodernisme	Breakthrough Institute, RePlanet, TerraPraxis	Institucional / think-tank	Influència a la Comissió Europea; poca base militant
Límits / Doughnut	DEAL, ciutats (Amsterdam, Barcelona, Copenhagen, Brussel·les), Stockholm Resilience Centre	Municipal / internacional	Marc oficial a 40+ ciutats; polítiques vinculants limitades
Laudato Si'	Manos Unidas, Justícia i Pau, Moviment Laudato Si', Càritas	Confessional-comunitària	Pedagogia àmplia i teixit social durador

Rewilding	Rewilding Europe, Rewilding Spain, Fundación Global Nature, LIFE Lynxconnect, Knepp Estate	Territorial	Restauració mesurable; linx ibèric de <100 (2002) a >2.400 (2024)
Ontologia Gaia	Sense braç activista propi	Cultural / acadèmica	Influència indirecta en marcs conceptuals
Ecosocialisme	Alianza por el Clima, CCOO Ecología, sectors de Sumar/ECP	Política-sindical	Mobilització dependent d'agendes polítiques
Decreixement	Research & Degrowth, ICTA-UAB (hub mundial), International Degrowth Network	Acadèmica-militant	Producció acadèmica alta; traducció política molt limitada
Ecofeminisme	Ecologistas en Acción (àrea), xarxa Yayo Herrero, Ecofeministes en pràctica	Xarxa civil	Fort teixit pedagògic i editorial
Post-desenvolupisme	Vía Campesina (flanc pràctic), xarxes acadèmiques transnacionals	Sud global	Autonomies territorials concretes
Ecologia profunda	Earth First! (origens), grups nord-americans i britànics	Simbòlica / minoritària	Poca incidència directa; influència en imaginari
Agrarisme	Vía Campesina, Unió de Pagesos, Slow Food	Rural-comunitària	Bases sòlides però disperses; sobirania alimentària consolidada
Saber indígena	COICA, ONIC, defensa del Yasuní, Standing Rock	Local-global	Millor track record documentat en preservació d'ecosistemes

Les ONG «sense escola»

WWF, Greenpeace, SEO/BirdLife, Ecologistas en Acción, Fundació Catalunya La Pedrera, Amics de la Terra. No responen a una escola de pensament clara. Són pragmàtiques i reformistes per necessitat: judicialitzen, pressionen, negocien, denuncien. Sovint criticades pels sectors més radicals per estat «absorbides pel sistema» i pels més tècnics per «activistes». Els seus resultats acaben visibles en un BOE, un DOUE o una sentència guanyada. A Espanya, **Ecologistas en Acción** és probablement l'únic actor que combina cos teòric ampli (té publicacions, dossiers, línies de treball articulades) amb capacitat d'incidència real; no per casualitat és també un dels més assetjats mediàticament.

El moviment climàtic juvenil

Fridays for Future, Extinction Rebellion, Juventud por el Clima, Fridays for Future Barcelona i variants. Sense escola de pensament ben definida —beuen del decreixement, l'ecosocialisme i la ciència del clima— però amb una capacitat de mobilització i visibilitat mediàtica que cap altra família ha assolit els darrers anys. Pic mobilitzador el 2019, davallada relativa post-pandèmia, actualment amb capacitat renovada al voltant de campanyes específiques (fòssils, transició justa, aigua). La seva teoria del canvi —mobilització + pressió pública per forçar els governs a actuar— ha aconseguit resultats clars pel que fa al canvi de discurs, però discutibles pel que fa a la transformació de polítiques que realment tenen cost polític i econòmic (fiscalitat, moratòries fòssils, límits al creixement d'infraestructures).

La tensió que emergeix

Repetim, perquè és el nucli: **coherència teòrica i eficàcia sobre el terreny no coincideixen**. Rewilding i saber indígena tenen resultats mesurables amb cos teòric prim. Decreixement i ecosocialisme tenen cos teòric potent amb resultats polítics escassos. Les ONG generalistes obtenen resultats sense pare intel·lectual únic. I qui combina totes dues coses és, típicament, el que rep més pressió política i mediàtica.

3. Cas d'estudi: Barcelona i el marc doughnut

Un exemple ibèric per il·lustrar la tesi anterior amb dades concretes.

El procés (2021-2024). El juliol de 2021, l'Ajuntament de Barcelona (govern Ada Colau) va iniciar un procés formal per adoptar l'Economia del Donut de Kate Raworth com a marc d'estratègia de sostenibilitat urbana, en col·laboració amb el **Doughnut Economics Action Lab (DEAL)**. El procés va incloure:

- Elaboració d'un Retrat de Barcelona amb 150 indicadors en quatre lents (Local Social, Local Ecològic, Global Social, Global Ecològic).
- Tallers participatius amb més de 50 organitzacions expertes.
- Visita presencial de Kate Raworth (juny 2022) amb Josep Maria Antò i Giorgos Kallis.
- Renovació del Compromís Ciutadà per una Barcelona + Sostenible 2024-2034, aprovat el juny de 2024 amb el marc doughnut com a fonament.

Continuïtat sota el govern Collboni. El canvi de govern (juny 2023, PSC) no ha desmantellat el marc: la renovació del Compromís va ser presidida per la primera tinenta d'alcalde Laia Bonet i el document explicita que «el camí que volem seguir ens ha de portar dins el 'dònut'». La Xarxa Barcelona + Sostenible compta actualment amb més de 2.000 organitzacions adherides. El Doughnut Economics Action Lab publica el cas Barcelona com a estudi de referència internacional (novembre 2025).

El matís crític. El marc ha passat, però, per un procés d'*institucionalització-despolitització*: continua vigent com a referència estratègica, però ha desaparegut del discurs polític quotidià del nou govern, que parla més d'«economia verda i circular» que d'«economia del dònut». Guanya durabilitat institucional (aguanta el canvi de govern), perd centralitat política (deixa de ser bandera). El paper *Ecological economics in action: Lessons from the Barcelona City Doughnut* (Ecological Economics, 2025) ho documenta amb franquesa: el marc funciona com a «boundary object» —vehicle de diàleg entre departaments i sectors—, però la seva traducció en polítiques vinculants dures (fiscalitat, urbanisme, límits al turisme) queda per sota de les seves possibilitats.

Per què aquest cas importa. És l'exemple més ben documentat de la tesi central d'aquest dossier: **l'adopció formal d'un marc ecològic-econòmic no equival, per si sola, a transformació ambiental efectiva.** Amsterdam, Copenhague o Brussel·les mostren el mateix patró. La pregunta oberta és fins on pot arribar el marc sense polítiques dures que hi vagin al darrere.

4. Bibliografia comentada — per començar a llegir

Els sis imprescindibles + un contrapunt. Selecció mínima per fer-se una idea del ventall:

- **Kate Raworth, *Doughnut Economics / Economía Rosquilla* (2017 / 2018).** El marc que ha estructurat el debat institucional dels darrers anys. Llegible i visualment potent.
- **[Jason Hickel, *Menos es más* \(2020\)](#).** El decreixement explicat amb rigor i pedagogia. Una de les millors portes d'entrada al debat post-creixement.
- **[Robin Wall Kimmerer, *Una trenza de hierba sagrada* \(2021\)](#).** Saber indígena, ciència botànica i literatura. Un dels llibres que millor mostra què vol dir pensar l'ecologia des d'una altra tradició.
- **Andreas Malm, *Cómo hacer estallar un oleoducto* (2021).** L'ecosocialisme en la seva versió més punxent. Provocador, discutible, però necessari per entendre el debat sobre tàctica i estratègia.
- **[Wendell Berry, *El fuego del fin del mundo* \(2020\)](#).** Antologia d'assaigs. El millor per entrar a l'agrarisme americà i la seva ètica del lloc.
- **Bruno Latour, *Cara a Gaia* (2019).** El marc ontològic per repensar la relació humans-Terra. Difícil però fonamental.
- **[Contrapunt] Hannah Ritchie, *Not the End of the World* (2024).** L'optimisme tècnic amb dades. Per veure com raona l'ecomodernisme sense caricaturitzar-lo.

Ampliació recomanada

- Yayo Herrero, *Los cinco elementos (2018)*. Ecofeminisme en clau divulgativa i ibèrica.
- Alicia Puleo, *Ecofeminismo para otro mundo posible (2011)*. La referència teòrica de l'ecofeminisme en castellà.
- George Monbiot, *Feral (2014)*. El rewilding explicat amb primera mà.
- Arturo Escobar, *Pluriverso (2019)*. El post-desenvolupisme des del Sud.
- Marta Tafalla, *Filosofía ante la crisis ecológica (2022)*. Referent català poc conegut, brúixola filosòfica en clau contemporània.
- [Paul Kingsnorth, Confesiones de un ecologista en rehabilitación \(2017\)](#). L'ecologisme des del seu autoexamen crític.

5. Enllaços i fonts

Escoles i marcs

- Doughnut Economics Action Lab: doughnuteconomics.org
- Stockholm Resilience Centre (límits planetaris): stockholmresilience.org
- ICTA-UAB (decreixement): icta.uab.cat
- Rewilding Europe: rewildingeurope.com

Organitzacions

- Ecologistas en Acción: ecologistasenaccion.org
- SEO/BirdLife: seo.org
- Vía Campesina: viacampesina.org

Cas Barcelona

- Barcelona pel Clima — economia del dònut: barcelona.cat/barcelona-pel-clima
- Compromís Ciutadà per una Barcelona + Sostenible 2024-2034: barcelonasostenible.cat
- Paper acadèmic: «Ecological economics in action: Lessons from the Barcelona City Doughnut» (Ecological Economics, 2025).

Dades citades

- Cens del linx ibèric: MITECO, cens del Grup Transnacional 2024.
- [IUCN](#), canvi de categoria del linx ibèric (2024).

Al proper Biblioblog: mirada catalana i espanyola. Qui hi ha aquí, quines especificitats tenim i què podem esperar (o exigir) del panorama editorial.